

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าพยาบาลวิชาชีพเป็นบุคคลสำคัญในกลุ่มบุคลากรสุขภาพที่ปฏิบัติภารกิจหลักในการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้รับบริการในสังคม ความรับผิดชอบของพยาบาลวิชาชีพที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การรักษาคุณภาพของงานบริการพยาบาลให้อยู่ในระดับสูง โดยมีจุดมุ่งหมายของปฏิบัติการพยาบาลที่ความ สุขสบาย ปลอดภัย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้รับบริการ เป็นสำคัญ ในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพนั้นพยาบาลจำเป็นต้องมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์การพยาบาล (Nursing Science) และทักษะการพยาบาล (Nursing Skills) เป็นองค์ประกอบหลัก และความรู้ทางวิทยาศาสตร์การพยาบาลนั้นจะไม่คงที่หากมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาหรือด้านบริการพยาบาล รวมไปถึงความก้าวหน้าทางการรักษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเช่นนี้ด้วย สถาบันพยาบาลส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อให้ บริการพยาบาลอย่างมีคุณภาพสูงตามความคาดหวังไว้ จึงได้มีการจัดการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นโครงการระยะสั้น หรือระยะยาว อยู่เสมอเพื่อส่งเสริมให้พยาบาลได้พัฒนาตนเองให้ไ้รู้ มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและในตนเอง อีกทั้งคงความสามารถของปฏิบัติการพยาบาลให้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาล (Continuing Nursing Education) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมความรับผิดชอบของพยาบาลในส่วนของการคงคุณภาพการพยาบาลระดับสูงไว้ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ โดยส่วนรวม กล่าวคือบุคลากรพยาบาลที่ได้รับโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้หรือประสบการณ์ในทางโลกก็ตามที่ตรงกับความสนใจย่อมจะได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ ความสามารถสูงขึ้น สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะยังประโยชน์แก่ผู้รับบริการในที่สุด

โพเพียล (Popiel 1976: 145 - 146) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการจัดการศึกษาต่อเนื่องไว้อย่างน่าสนใจว่า การจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับบุคลากรทางสุขภาพนั้น ควรเป็นงานที่มุ่งหมายจะช่วยให้ตัวบุคลากรเองได้ขยายแนวความคิดของตนให้กว้างขวางขึ้น เพื่อที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงาน และทักษะในเอาต์ดิสไจของ ตนไปในทางที่ดีกว่า.

คูเปอร์ และ ฮอร์นแบค (Cooper and Hornback 1973: 2 - 3) ได้สรุปความเห็นที่เกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลไว้ว่า เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจเฉพาะด้านของบุคลากรพยาบาล โดยที่เป็นการนำไปสู่ความก้าวหน้าขั้นสูงของวิชาชีพ โดยผู้เขียนสองท่านนี้ได้อ้างถึงคำจำกัดความของการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลที่สมาคมพยาบาลแห่งสหรัฐอเมริกา (ANA) ได้ให้ไว้ว่า

"การศึกษาต่อเนื่องคือกระบวนการเรียนรู้ระยะยาว ภายหลังจากที่ได้จบการศึกษาพยาบาลแล้ว โดยที่การศึกษาต่อเนื่องนี้จะประกอบไปด้วยประสบการณ์ การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมใหญ่เรียนรู้มีพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จะส่งเสริมคุณภาพของปฏิบัติการพยาบาล และส่งเสริมความสามารถของพยาบาลในการให้บริการ แก่สาธารณชนอย่างมีคุณภาพ"

ด้วยเหตุที่กระทรวงสาธารณสุขเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและใช้บุคลากรพยาบาลมากที่สุดของประเทศ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลเพื่อพัฒนากำลังคน จึงได้ริเริ่มจัดการศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตร การศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) พยาบาลศึกษาชั้น โดยอ้างถึงเหตุผลและความจำเป็นในด้านการปรับปรุงคุณภาพการผลิต และเพิ่มปริมาณการผลิตหลักสูตรครุพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ และมีปริมาณมากขึ้นเพียงพอับความต้องการของฝ่ายบริการพยาบาล และฝ่ายการศึกษาพยาบาล อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาบุคลากรพยาบาลให้มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน โดยเริ่มเปิดสอนในปีการศึกษา 2519 เป็นปีแรกที่วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ สังกัดในกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข และด้วยเหตุที่กระทรวงสาธารณสุขไม่มีสิทธิในการออกวุฒิบัตรปริญญาตรีให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ซึ่งจะทำให้บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาไม่มีโอกาสศึกษาในชั้นสูงต่อไปได้ ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในด้านการรับรองวิทยฐานะ และความ

ก้าวหน้าในวิชาที่ต่อไปในอนาคต กระทรวงสาธารณสุขจึงได้นำหลักสูตรนี้เข้าสมทบ
ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยรับผู้สำเร็จประกาศนียบัตรพยาบาล
ผดุงครรภ์ และอนามยหรืออนุปริญญาพยาบาล โดยผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาใช้
เวลาศึกษาเต็มเวลา 2 ปี

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา พยาบาลศึกษานี้ได้กำหนด
ไว้ว่า เพื่อปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาลและการเรียนการสอนทาง
วิชาการพยาบาล รวมทั้งเพื่อสนับสนุนพยาบาลประกาศนียบัตรให้ได้ศึกษาต่อ
เพื่อเพิ่มความรู้อ ความสามารถ ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน หรือทำการสอบ
เพื่อสอดคล้องกับ ความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข
กองงานวิทยาลัย 2522: 32)

และนับตั้งแต่ปีการศึกษา 2520 ถึง 2523 ได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจาก
หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา พยาบาลศึกษา เป็นจำนวนทั้งสิ้น 250 คน ได้กลับไปปฏิบัติ
งานทั้งฝ่ายการศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลต่าง ๆ และฝ่ายบริการพยาบาลใน
โรงพยาบาลทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด จากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาและ
เวลาที่ผ่านมาพบว่าานพอสมควรที่วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ ได้ทำการสอนมัธยมศึกษา
นี้ จึงควรที่จะทำการประเมินผลด้วยการศึกษาคิดตามผลบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว
นั้นว่าสามารถปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ ความสามารถเพียงใดประสบการณ์และการเรียน
รู้ในระหว่างการศึกษาเพียงพอต่อการเตรียมเข้าสู่ตำแหน่งงานปัจจุบันหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อ
วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพจะได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร และการเรียน
การสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

ความสำคัญของการศึกษาคิดตามผล

จุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของสถาบันการศึกษา คือ พัฒนาผู้เรียนให้มี
ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานในอาชีพของตน แม้ภายหลังสำเร็จ
การศึกษาแล้วก็ตาม สถาบันยังต้องคงความรับผิดชอบต่อไปในฐานะผู้ส่งเสริม ให้
ความช่วยเหลือแก่ผู้สำเร็จการศึกษาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของงาน ให้มีการ
พัฒนาตนเองและวิชาชีพ เพื่อให้มีความมั่นคงในการทำงาน และสร้างเสริมให้การ
ปฏิบัติงานนั้นมีคุณภาพ สถาบันจะดำรงความรับผิดชอบนี้ได้เพียงใดนั้นต้องมีระบบและ

วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจ ระบบและวิธีการที่จัดว่าเป็นทางตรงที่สุดจะกระทำได้โดยการประเมินผลผลิตของสถาบัน (Product Evaluation) ซึ่งก็คือการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษานั้นเอง

เบสท์ (Best 1959: 134 - 136) ได้ให้ความหมายของการติดตามผล (A Follow - up Study) ไว้ว่า เป็นการสำรวจรายบุคคลสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในหลักสูตรหรือการอบรมใด ๆ การติดตามผลจะเกี่ยวข้องกับว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับผู้สำเร็จการศึกษบ้าง และอะไรบ้างที่จะมีผลต่อหลักสูตรและสถาบัน การตรวจสอบสถานะภาพและการสืบค้นความเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษานี้ จะทำให้ทราบถึงข้อบกพร่องและการแก้ปัญหาและปรับปรุงส่วนบกพร่องของหลักสูตร และคงคุณค่าของส่วนดีไว้

เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander) 1956: 589) ได้สรุปความสำคัญของการศึกษาติดตามผลไว้ในประเด็นที่ว่า จะทำให้มีหลักฐานเป็นที่เชื่อถือได้ถึงคุณค่าของประสบการณ์ที่สถาบันจัดให้แก่ผู้เรียน ช่วยในการวางแผนและประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยมีจุดมุ่ง (focus) ที่ความก้าวหน้าของผู้เรียนภายหลังที่ได้มีประสบการณ์ที่สถาบันจัดให้แล้ว นอกจากนั้นการศึกษาคิดตามผลจะช่วยให้การวางแผนหลักสูตรมีความมั่นคงขึ้น กล่าวคือ ทำให้ทราบได้ว่านายจ้างคาดหวังความสำเร็จของงานที่ผู้สำเร็จการศึกษาได้ปฏิบัติเพียงใด การเตรียมผู้เรียนเข้าสู่อาชีพภายหลังสำเร็จการศึกษาจึงได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังได้ทราบถึงกิจกรรมและสถานะภาพส่วนตัวและทางวิชาการของผู้สำเร็จการศึกษานั้นจะเป็นส่วนช่วยในการประเมินผลการจัดการศึกษาทั่วไป (General Education) ในหลักสูตร อีกทั้งข่าวสารจากบัณฑิตในด้านความสนใจ เฉพาะด้านจะช่วยในการจัดวิชาเลือก และยังเป็นการสำรวจปัญหาของบัณฑิตในด้านต่าง ๆ อาทิทักษะในการติดต่อสื่อสาร การปรับตัวในสังคม

จะเห็นได้ว่าข้อสรุปดังกล่าวนี้มุ่งที่ประเด็นของการวางแผนหลักสูตรโดยใช้ข้อมูลจากผลผลิตกลับมาเป็นแนวทางปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของหน่วยงาน และเพื่อตรวจสอบสถานะภาพของผู้สำเร็จการศึกษาโดยทั่วไป ข้อมูลที่ได้

รับนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลรวมที่บอกให้ทราบว่าหลักสูตรมีประสิทธิผลเพียงใด ในด้านของการติดตามผลบัณฑิตเพื่อการประเมินหลักสูตรนั้น บีวิส (Bevis 1978: 216 - 218) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการประเมินผลหลักสูตรไว้อย่างน่าสนใจว่า มีลักษณะของความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ไต่ระหว่างส่วนประกอบเหล่านี้ คือ ปรัชญาของหลักสูตร เกี่ยวเนื่องกับมโนทัศน์หลัก (Conceptual Framework) มโนทัศน์หลักเกี่ยวเนื่องกับวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์เกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชาเกี่ยวเนื่องกับผลผลิต และท้ายที่สุดผลผลิตที่ได้จะเกี่ยวเนื่องกับการประเมินผล โดยความเกี่ยวพันในลักษณะของวงจรดังกล่าวจึงอาจนำมาสรุปได้ว่า การประเมินผลหลักสูตรจะบอกให้ทราบว่าหลักสูตรการศึกษานั้นมีจุดบกพร่องที่ไม่เป็นไปตามคาดหวังอย่างไร และต้องการการปรับปรุงให้ดีขึ้นในส่วนใดบ้าง ในการประเมินผลหลักสูตรนั้น บีวิส ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีคำถามหลักที่ต้องหาคำตอบคือ

1. ผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์เมื่อเข้าสู่หลักสูตรได้อย่างไร
2. ผู้เรียนจะมีความก้าวหน้าในการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระหว่างการเรียนเพียงใด
3. ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์เมื่อสำเร็จการศึกษาเพียงใด
4. ผู้สำเร็จการศึกษาแล้วได้ปฏิบัติหน้าที่ในงานของตนตรงกับความคาดหวังของหลักสูตรที่ได้กำหนดเป็นวัตถุประสงค์ไว้ในทางใดบ้างภายหลังสำเร็จการศึกษา

จะสังเกตได้ชัดเจนว่า บีวิส ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์มาเป็นลำดับ และบอกให้ทราบว่า การประเมินผลหลักสูตรนั้นจะต้องใช้วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเองเป็นแนวทางสำคัญ การศึกษาติดตามผลบัณฑิตเป็นวิธีการหนึ่งในหลายวิธีที่จะตอบคำถามหลักข้างต้นนั้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามหลักข้อที่สี่ได้ยิ่ง่าประเด็นสำคัญซึ่งตรงกับแนวทางของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา ได้ปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านการเรียนการสอนทางวิชาการพยาบาล และได้ปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีคุณภาพตามความคาดหวังที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในทางใด และเพียงใด นอกจากนั้นแล้วผลที่ได้รับจากการศึกษาติดตามผลบัณฑิตจะเป็นข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เข้าสู่กระบวนการระบบที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจจัดรูปแบบของกระบวนการจัดการเรียนการสอน และมองไปในอนาคตถึงหนทางของการเปลี่ยนแปลง

แปลงวางแผนจัดหลักสูตร เพื่อผลผลิตที่ได้คือผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพเป็นที่ต้องการของหน่วยงานต่อไป ประเด็นที่กล่าวนี้สอดคล้องกับความเห็นของ คอลลี (Coll 1977: 353 - 354) ซึ่งได้ระบุถึงคุณค่าของการติดตามผลบัณฑิตไว้ว่า

"...ในการประเมินผลความสำเร็จของหลักสูตรการศึกษาใดก็ตาม การได้รับขอมูลย้อนกลับจากตัวบัณฑิต และจากผู้ใช้บัณฑิต เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบอกคุณภาพผลผลิตของสถาบันนั้น..."

ผู้เขียนคนเดียวกันนี้ได้เสนอแนะวิธีการของการศึกษาติดตามผลไว้ว่าการสำรวจความเห็นจากภายนอกสถาบันจะกระทำได้โดยให้บัณฑิตประเมินตนเอง และการประเมินจากความร่วมมือของผู้อื่น เช่น นายจ้าง หัวหน้างาน ในการประเมินตนเองจะแสดงให้ทราบถึงประสบการณ์ที่บุคคลมองตนเอง ซึ่งอาจไม่สมบูรณ์หรือเบี่ยงเบนจากความจริงได้ ส่วนการประเมินจากผู้อื่นจะทำให้ทราบถึงทักษะของบัณฑิตที่เป็นที่ต้องการของหน่วยงานได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งยังเป็นข้อค้นพบว่าหลักสูตรนี้มีความเค้น (Strength) และความค้อย (weakness) อย่างไร บัณฑิตควรได้รับการติดตามผลในด้านการศึกษา อาชีพ ความสำเร็จก้าวหน้าในงาน ผลจากการติดตามผลบัณฑิตจะช่วยให้การตอบคำถามเหล่านี้ได้คือ

ประสบการณ์ใดที่บัณฑิตเชื่อว่าสถาบันได้จัดให้แก่ผู้เรียน

เนื้อหาวิชาที่ได้สอนอยู่นั้นก่อให้เกิดประสบการณ์เพียงใด

ผู้สำเร็จการศึกษาได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่สถาบันได้สอนไปในชีวิตจริงได้สำเร็จเพียงใด

หลักสูตรการศึกษาจะปรับปรุงให้ดีขึ้นในอนาคตได้ในทางใดบ้าง

นักการศึกษาผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักชื่อของประเทศไทย ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอาน (2523: 14 - 16) ได้บรรยาย ความสำคัญของการศึกษาติดตามผลบัณฑิต มีสาระที่สรุปได้ดังนี้

การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระทำได้ใน 2 รูปแบบ คือ การประเมินเชิงปริมาณ คือ การสำรวจวามบัณฑิตที่สำเร็จหลักสูตรต่าง ๆ จากสถาบันนั้นมีความพอใจเพียงต่อความต้องการของสังคมหรือไม่ และเกี่ยวข้องกับการวางในตลาดแรงงาน ส่วนการประเมินเชิงคุณภาพนั้น เพื่อที่จะทราบว่าคุณภาพของบัณฑิตที่

ออกไปทำงานเป็นอย่างไร เป็นที่น่าพอใจหรือไม่หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์
การจัดหลักสูตรที่ตั้งไว้เพียงใด การติดตามผลเชิงคุณภาพนั้นกระทำได้อย่างไร

1. การถามกับตัวบัณฑิตเอง ในประเด็นของการไต่ถามตรงกับวิชาที่
เรียนหรือไม่ วิชาที่เรียนใช้ประโยชน์ได้เพียงใด นำไปประยุกต์ใช้หรือไม่

2. การถามกับผู้ใชบัณฑิต เป็นข้อมูลย้อนกลับที่สำคัญมาก เพราะผู้
ใช้บัณฑิตเป็นตัวแทนของนายจ้าง

3. การถามผู้ร่วมงานและผู้รับบริการ ซึ่งอาจมีข้อยกเว้นทำไม่ได้ นอก
จากในกรณีที่มีผู้ร่วมงานและผู้รับบริการจากบัณฑิตมีตัวตนอยู่อย่างเด่นชัด

ข้อสรุปในเบื้องต้นก็คือ ในการที่จะคงคุณภาพของผลผลิตไว้ นั้น การติดตาม
ผลบัณฑิตจึงเป็นเรื่องสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการประเมินผลในวิธีการอื่น เฮเตอร์
(Hayter 1978: 380-385) เป็นผู้หนึ่งที่ได้ทำการศึกษาคติดตามผลบัณฑิตทางการ
พยาบาลโดยให้ความสำคัญของปัญหาที่การประเมินผลหลักสูตร เช่นเดียวกัน การศึกษา
ของเฮเตอร์ได้ให้เหตุผลไว้ว่า

การประเมินผลหลักสูตร เป็นกระบวนการที่เป็นระบบซึ่งผลจากการประเมินนั้น
จะบอกให้ทราบถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรเป็นส่วนรวม ทำให้บอกได้ว่าหลักสูตร
จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่และเปลี่ยนไปในทางใด การประเมินผล
หลักสูตรนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ไต่มาจากรูปผลผลิตของหลักสูตรนั้น ๆ ใน
การสำรวจความเห็นของผู้บัณฑิตและนายจ้างในเรื่องประสิทธิภาพของหลักสูตร
สถาบันควรุให้นายจ้างได้แสดงความเห็นว่าคุณบัณฑิตไปปฏิบัติงานตรงกับความคาด
หวังของหน่วยงานหรือไม่ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับหน้าที่ของบัณฑิต การยอมรับ
ในงานนั้น ปัญหาในการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบในงานวิชาชีพ การใช้ความรู้
จากการเรียนในการปฏิบัติงานจริงอย่างไร โดยสถาบันของรักษการติดตามกับ
บัณฑิตของตนเองหลาย ๆ ปี ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว

นอกจากนั้นแล้ว เฮเตอร์ ยังได้กล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจและไม่ค่อยมี
ผู้ใดเอ่ยถึงก็คือการลงทุนและผลประโยชน์ทางการศึกษา (Cost-benefit)
การติดตามผลบัณฑิตจะให้ข้อค้นพบที่เป็นแนวทางในการปรับปรุงข้อปฏิบัติ การจะดำเนินงาน
ต่อไปหรือเป็นข้อมูลในการระงับหลักสูตรนั้น ๆ การตัดสินใจลงทุนที่ได้ผลอย่าง
คุ้มค่า เป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารที่จะแสดงให้เห็นทราบว่า การลงทุนนั้น
ไม่สูญเปล่า

เมื่อได้พิจารณาแนวคิดและความเห็นต่อการศึกษาคิดตามผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจสรุปสาระประโยชน์ที่สถาบันได้รับในคำต่อไปนี้ คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพของบัณฑิตภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว มีความสามารถนำความรู้ไปใช้ในสภาพการจริงหรือไม่ เพียงใด
2. ข้อมูลจากบัณฑิตและจากผู้ใช้ จะย้อนกลับเข้าสู่ระบบเพื่อช่วยการตัดสินใจพิจารณาปรับปรุงกระบวนการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้หรือหน่วยงาน
3. เป็นข้อค้นพบที่บอกให้ทราบถึงประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยส่วนรวม และเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงในอนาคต

ในระบบการศึกษาหากเรายอมรับว่าหลักสูตรเป็นหัวใจ เป็นสิ่งกำหนดทิศทางในการจัดการเรียนการสอนแล้ว การประเมินผลหลักสูตรก็จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจสอบความแข็งแรง หรือข้อควรปรับปรุงของหลักสูตร เช่น เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพ เพื่อความสมบูรณ์ของร่างกายมนุษย์ การประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีระบบ ข้อมูลย้อนกลับที่บอกได้แม่นยำว่าหลักสูตรประสบความสำเร็จเพียงใดก็คือ ผลผลิตของหลักสูตรอันได้แก่ผู้สำเร็จการศึกษานั้นเอง

ด้วยความสำคัญของการศึกษาคิดตามผลสัมฤทธิ์นี้เป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ในการศึกษาคิดตามผลผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา พยาบาลศึกษา จากวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ สมทบในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปี 2520-2523 จำนวน 250 คน เพื่อนำผลวิจัยครั้งนี้เสนอต่อผู้บริหาร อันอาจเป็นประโยชน์ในการวางแผนหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อศึกษาคิดตามผลสัมฤทธิ์ในหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (พยาบาลศึกษา) ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2520-2523 จากวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ สมทบในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ส่วนวัตถุประสงค์เฉพาะมีดังนี้

1. เพื่อศึกษาสถานะภาพในปัจจุบันของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา
ในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้
 - 2.2 ความสามารถในการนิเทศและประเมินผล
 - 2.3 ความสามารถทางปฏิบัติการพยาบาล
 - 2.4 ความรู้ความสามารถทางวิชาการ
 - 2.5 ความสามารถทางพฤติกรรมทางวิชาชีพ
3. ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาที่มีต่อหลักสูตรใน
ด้านการเตรียมเข้าสู่ตำแหน่งงานในปัจจุบัน

สมมติฐานของการวิจัย

ด้วยเหตุที่หลักสูตร กศ.บ. พยาบาลศึกษานี้เป็นการศึกษาต่อเนื่องที่กระทรวง
สาธารณสุขจัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนให้บุคลากรพยาบาลได้มีโอกาสศึกษา
ต่อเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถสูงขึ้น บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาแล้วจะกลับไปปฏิบัติ
งานตามระเบียบการปฏิบัติงานชดไช่ภายหลังลาศึกษาต่อในหน่วยงานเดิมของตน ซึ่ง
ได้แก่งานด้านการศึกษาพยาบาลและงานด้านบริการพยาบาล ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต
เหล่านั้นก็เป็นพยาบาลวิชาชีพเช่นเดียวกับตัวบัณฑิตเอง อีกทั้งลักษณะงานที่ปฏิบัติก็
เป็นงานลักษณะเดียวกัน ในกรณีเช่นนี้ เฮกิวารี (Hegyvary in Rezler and
Steven, eds. 1978: 192-193) ได้กล่าวว่าในการประเมินคุณภาพของ
ระบบการดูแลผู้ป่วย (Quality in the Patient care system) เป็นกิจกรรม
กลุ่มที่ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคล 2 ระดับ คือระดับปฏิบัติการและผู้นิเทศ การที่
จะให้มีความสำเร็จในงานหรือมีคุณภาพในระดับสูงนั้นทั้งสองฝ่ายจะต้องเข้าใจถึงเป้า
หมายและวิถีทางในการปฏิบัติไปในแนวเดียวกัน โดยผู้นิเทศจะทำหน้าที่ในการช่วยเหลือ
ผู้ปฏิบัติหรือร่วมปฏิบัติในกิจกรรมบางอย่างโดยเฉพาะทักษะทางการพยาบาล ด้วยเหตุนี้
ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่าการศึกษาระบบพยาบาลที่บัณฑิตและผู้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติร่วมกันหรือ
ผู้บังคับบัญชามีส่วนในการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมนั้น การปฏิบัติงานจะดำเนินไปอย่าง
บรรลุเป้าหมายเมื่อแนวปฏิบัติเป็นไปในทางเดียวกันดังนั้น จึงคาดคะเนว่าในการประเมิน

ผลการปฏิบัติงานในด้านที่บัณฑิตและผู้บังคับบัญชาต้องร่วมมือกัน คือในด้านการถ่ายทอดความรู้ การนิเทศและประเมินผล การปฏิบัติการพยาบาล เมื่อให้บัณฑิตประเมินตนเองเปรียบเทียบกับความเห็นของผู้บังคับบัญชาแล้วไม่ควรมีความแตกต่างกัน สมมติฐานของการวิจัยจึงเป็นดังนี้

สมมติฐาน 1 ผลการปฏิบัติงานในด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐาน 2 ผลการปฏิบัติงานในด้านความสามารถในการนิเทศและประเมินผลของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐาน 3 ผลการปฏิบัติงานในด้านการปฏิบัติการพยาบาลของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาไม่มีความแตกต่างกัน

ในส่วนของการใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการพยาบาล และพฤติกรรมทางวิชาชีพด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การศึกษาค้นคว้าผลการวิจัยทางการพยาบาล การเข้าร่วมประชุมสัมมนาในกิจกรรมของวิชาชีพ การอ่านวารสารทางการพยาบาลอย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงลักษณะความเป็นผู้นำนั้นเป็นกิจกรรมอิสระ และเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของปฏิบัติเอง การประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองจึงชัดเจนและมักอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าการให้ผู้อื่นประเมิน ฮาร์ (Harr in Rezler and Steven, eds., 1978: 207-209) ได้กล่าวว่า บุคคลย่อมมีเป้าหมายเฉพาะตัว (personal goals) ในการปฏิบัติงาน การประเมินตนเอง (self appraisal) เป็นส่วนหนึ่งที่ให้โอกาสแก่บุคคลในการกำหนดเป้าหมายของตนให้ชัดแจ้งขึ้น ผู้บังคับบัญชาควรพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลตัวบุคคล แม้ว่าในการประเมินตนเองนั้น ผู้ประเมินอาจตัดสินความสามารถของตนสูงกว่าที่เป็นจริงก็ตาม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคาดคะเนว่าในการประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการพยาบาล และพฤติกรรมทางวิชาชีพ บัณฑิตจะประเมินในทัศนะตนเองแตกต่างจากผู้บังคับบัญชา สมมติฐานการวิจัยจึงเป็นดังนี้

สมมติฐาน 4 ผลการปฏิบัติงานในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชามีความแตกต่างกัน

สมมติฐาน 5 ผลการปฏิบัติงานในค่านพหุกิจกรรมทางวิชาชีพของบัณฑิต
กศ.บ พยายามศึกษาในหัตถ์ตนเองและผู้บังคับบัญชาที่มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ต้องการติดตามผลบัณฑิต กศ.บ พยายามศึกษา ที่สำเร็จ
การศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2520-2523
2. การวิจัยครั้งนี้มีได้พิจารณาตัวแปรอื่นที่อาจมีผลต่อการปฏิบัติงานของ
บัณฑิต กศ.บ พยายามศึกษา อาทิ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน
3. สถานะภาพของบัณฑิต ได้แก่เรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้คือ ตำแหน่งหน้าที่
ปัจจุบัน อัตราเงินเดือน และการศึกษาต่อภายหลังสำเร็จหลักสูตร กศ.บ พยายามศึกษา
แล้ว

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. ความสามารถของบัณฑิต กศ.บ พยายามเป็นรายค่าน จะหมายถึงคะแนน
รวมของการตัดสินความสามารถแต่ละค่านตามหัตถ์ตนเองและความเห็นของผู้บังคับบัญชา
เท่านั้น
2. ข้อความที่เป็นข้อรายการของความสามารถแต่ละค่านนั้น ถือว่าเป็น
พหุกิจกรรมที่แสดงความสามารถในค่านนั้น ๆ โดยเฉพาะ

ความจำกัดของการวิจัย

1. ความสามารถในค่านต่าง ๆ ของบัณฑิต กศ.บ พยายามศึกษา
ได้จากการสอบถามความเห็นของตัวบัณฑิตเองและผู้บังคับบัญชาเท่านั้น
2. ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพียงประการเดียว ความสามารถที่ได้
จากการวัดในรูปแบบอื่น เช่น การสังเกตพหุกิจกรรมไม่อาจกระทำได้ในกรณีครั้งนี้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บัณฑิต กศ.บ พยายามศึกษา หมายถึงผู้สำเร็จการศึกษาคามหลักสูตรการศึกษา
บัณฑิตพยายามศึกษา จากวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ

สมทบในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
ตั้งแต่ปีการศึกษา 2520-2523

ผู้บังคับบัญชา

หมายความถึงผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้างานที่เป็น
ผู้บังคับบัญชาหรือผู้นิเทศงานของบัณฑิต กศ.บ.
พยาบาลศึกษาอยู่ในปัจจุบัน

ผลการปฏิบัติงาน

หมายความถึงความสามารถของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาล
ในด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความ
สามารถในการนิเทศและประเมินผล ความสามารถ
ทางปฏิบัติการพยาบาล ความรู้ความสามารถทางวิชาการ
และความสามารถทางพฤติกรรมทางวิชาชีพตามทัศนะ
ตนเองและของผู้บังคับบัญชา

การถ่ายทอดความรู้

หมายความถึงระเบียบวิธีการถ่ายทอดความรู้ นับตั้งแต่
การเตรียมการสอน วิธีการและการดำเนินการสอน
จนถึงการประเมินผลทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

การนิเทศและประเมินผล

หมายความถึงระเบียบวิธีในการนิเทศและประเมินผล
นับตั้งแต่การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการ การ
ตัดสินคุณภาพของงานทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

การปฏิบัติการพยาบาล

หมายความถึงกิจกรรมพยาบาลที่ให้ประโยชน์ต่อผู้ป่วย
นับตั้งแต่การวางแผนการพยาบาล ปฏิบัติการพยาบาล
การสอนแนะนำ รวมไปถึงกิจกรรมปฏิบัติเพื่อปรับปรุง
คุณภาพการพยาบาล

ความรู้ความสามารถทางวิชาการหมายความถึงกิจกรรมในการค้นคว้าหาความรู้ และให้
ความรู้แก่บุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง
และหน่วยงาน

พฤติกรรมทางวิชาชีพ

หมายถึงความถึงพฤติกรรมการแสดงออกในทางเหมาะสม
ของพยาบาลวิชาชีพ